

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

En rikstäckande undersökning om småföretagarnas uppfattningar
och förväntningar om konjunkturen

Våren 2009

Företagarna och Swedbank i samarbete

företagarna®

Swedbank
och Sparbankerna

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

Småföretagsbarometern mäter hur småföretagarna uppfattar det ekonomiska läget idag och inom den närmaste framtiden. Barometern omfattar företag med 1–49 anställda och baseras på telefonintervjuer som genomfördes av SIFO Research International under mars 2009. Samtliga barometrar och bilagor kan hämtas hem från respektive organisations hemsida på Internet.

SWEDBANK OCH SPARBANKERNA

Postadress: 105 34 Stockholm
Telefon: 08-585 900 00
Telefax: 08-585 910 26
Internet: www.swedbank.se

FÖRETAGARNA

Postadress: 106 67 Stockholm
Telefon: 08-406 17 00
Telefax: 08-24 55 26
Internet: www.foretagarna.se

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för barometern utgörs av intervjuer med småföretag. Därmed är det företagens egen uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

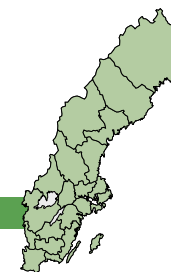
Undersökningen, som genomförts sedan 1985, omfattar denna gång 4 102 företagare inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. De läsare som är intresserade av undersökningsmetodik och OH-bilder kan hämta hem materialet från respektive organisations hemsida.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Swedbank och Företagarna. Jörgen Kennemar (Swedbank), Lars Jagrén, Niclas Berg och Lotta Norberg (Företagarna) är författare till denna rapport. Vid genomförandet av intervjuerna har SIFO Research International medverkat.

Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till kunskapen om de små företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Swedbank och Sparbankerna

Företagarna

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Lågkonjunkturen biter sig fast hos småföretagen	4
Fallet i ordergången förväntas avta	6
Kraftigt försvagad omsättningstillväxt	7
Småföretagen minskar antalet anställda	9
Lönsamheten försämras i snabb takt.....	10
Aktiva insatser görs för att möta lågkonjunkturen	11
Konjunkturläget i olika delbranscher.....	12
Lågkonjunkturen fördjupas för handelsföretagen.....	12
Nedgång inom industrin men förväntningar finns om en vändning.....	13
Fortsatt tillväxt i tjänsteföretagen.....	15
Tillväxthinder.....	17
Svag efterfrågan är det största tillväxthindret	17
Vart femte företag har haft tillfälliga likviditetsproblem	19
Små förändringar i företagsklimatet.....	20

Nettotal och konjunkturindikatorn

Nettotal: För att underlätta snabba svar på intervjufrågorna ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring eller annan statistik.

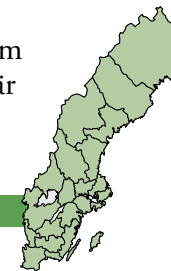
- a) ja eller nej
- b) större, oförändrad eller mindre

Svaren räknas om till procentandelar och företagen vägs samman efter antal anställda eller förädlingsvärde. För att underlätta tolkningen av de frågor som besvaras enligt b) redovisas ett uttryck som direkt anger den inträffade eller förväntade förändringens riktning och styrka. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar (ökat/större) och negativa (minskat/mindre) benämns nettotal.

Konjunkturindikatorn: Nettotalen för beställningar, sysselsättning och omsättning läggs samman och bildar konjunkturindikatorn.

Sammanfattning

- Konjunkturedgången bland de mindre företagen har fördjupats. Den samlade konjunkturindikatorn – som är en summering av netttotalen för beställningar, omsättning och sysselsättning – sjönk till 14 i vårens mätning jämfört med 82 i höstas. (Ju lägre värde desto svagare konjunktur.) Det innebär att småföretagskonjunkturen befinner sig på den lägsta nivån sedan 1992, dvs mitt under den svenska finans- och fastighetskrisen.
- Lågkonjunkturen bland småföretagen förväntas fortsätta det närmaste året. Även om konjunkturindikatorn stiger från 12 till 24 är det alltjämt en låg aktivitet bland landets småföretag. Företagen förutser således en svag vändning uppåt i konjunkturen.
- En tredjedel av småföretagen anser att lönsamheten har försämrats de senaste tolv månaderna. Någon förbättring förutses inte det närmaste året. Det svaga efterfrågeläget medför att företagen inte kan höja sina försäljningspriser i samma omfattning som tidigare. I vårmätningen uppgav 30 % av företagen att de skulle höja sina priser, en minskning från 39 % i höstas och från närmare 50 % våren 2008.
- Trots den djupa konjunkturedgången anser 60 % av småföretagen att det finns goda expansionsmöjligheter, vilket är i stort sett oförändrad andel jämfört med höstbarometern
- Svag efterfrågan är det enskilt största tillväxthindret för Sveriges småföretag (35 % av företagen) jämfört med 20 % i höstas. Bristen på arbetskraft, som tidigare ha varit det enskilt största tillväxthindret, har påtagligt minskat i betydelse från 21 % till 11 %.
- Bland de åtgärder som småföretagen planerar att genomföra för att möta den svaga konjunkturen är kostnadsneddragningar vanligast förekommande (52 % av svaren). Därefter följer satsningar i att utveckla nya produkter och tjänster (35 %) och sänkta försäljningspriser (16 %). Det är relativt få företag som svarar att de inte planerar några åtgärder alls (14 % av svaren).
- Omkring vart femte företag uppger att de haft likviditetsproblem det senaste halvåret. Sena betalningar och minskad efterfrågan är de enskilt viktigaste förklaringarna.

Småföretagsbarometern våren 2009

Lågkonjunkturen biter sig fast hos småföretagen

Konjunkturläget för de svenska småföretagen (färre än 50 anställda) försvagas i snabb takt. Konjunkturindikatorn, som är en summering av nettotalen för beställningar, omsättning och sysselsättning, sjönk till 14 i vårens undersökning jämfört med 82 i höstmätningen förra året. Det är den lägsta indexnivån sedan början av 1990-talet. Ordergången svarar för den största nedgången, men även de två andra delkomponenterna (omsättning och sysselsättning) i indikatorn faller kraftigt. Nedgången i småföretagskonjunkturen har dock hittills inte nått de nivåer som rådde under 1992 då konjunkturindikatorn var negativ.

Konjunkturedgången är bred och omfattar så gott som alla branscher. Fallet har varit kraftigast för tillverkningsföretagen där konjunkturindikatorn rasat till 2 från 80 i höstundersökningen. I tjäntesektorn har nedgången begränsats till 46 jämfört med höstens 96.

Ett annat sätt belysa frågan är att analysera småföretagen utifrån deras huvudsakliga slutkunder. Mätt på detta sätt uppvisar företag med slutkunder inom offentlig sektor och bolag med exportinriktning en något högre aktivitet under de senaste tolv månaderna än det övriga näringslivet. Konjunkturuomslaget sedan i höstas är dock påfallande

Diagram 1: Konjunkturindikatorn för samtliga företag

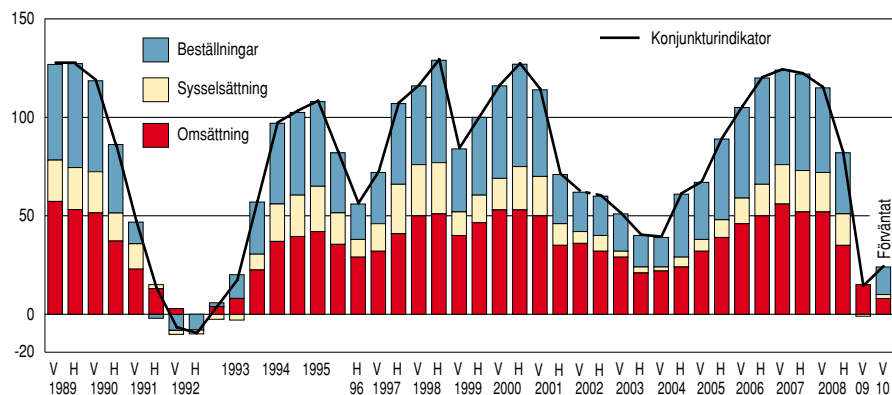
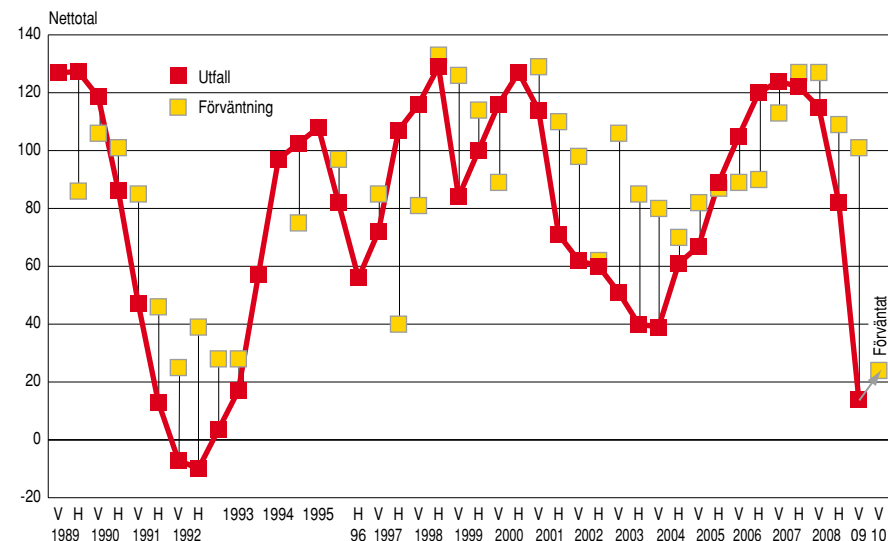

Diagram 2: Konjunkturindikatorn, utfall och förväntning

stort. Den största omsvängningen har skett i de exportinriktade företagen där konjunkturindikatorn fallit från 117 till 27. Företag med försäljning till den offentliga sektorn har också drabbats av en väsentligt lägre aktivitet, ett fall från 118 i höstmätningen till 46 i årets vårundersökning. Det svagaste konjunkturläget – en konjunkturindikator på 10 – finns bland de bolag som har sin huvudsakliga försäljning mot svenska hushåll men även bland de som har en stor exponering mot andra företag i Sverige.

Baserat på företagarnas egna bedömningar förutses konjunkturindikatorn stiga från 14 till 24 om ett år. Det innebär att fallet i småföretagskonjunkturen skulle bromsas upp, men någon bärkraftig återhämtning avspeglas ännu inte i företagens planer. Att indikatorn vänder upp kan till största delen förklaras av att en växande andel företag räknar med en oförändrad utveckling de närmaste 12 månaderna eller att nedgången blir mindre kraftig jämfört med tidigare. Förväntningarna om en ökad ordergång, omsättning och sysselsättning är däremot lågt ställda, vilket tyder på att företagen har en fortsatt dämpad syn om den framtida konjunkturutvecklingen. Det gäller framför allt de bolag som har sin huvudsakliga försäljning till andra företag i Sverige och med inriktning mot varuproduktion och

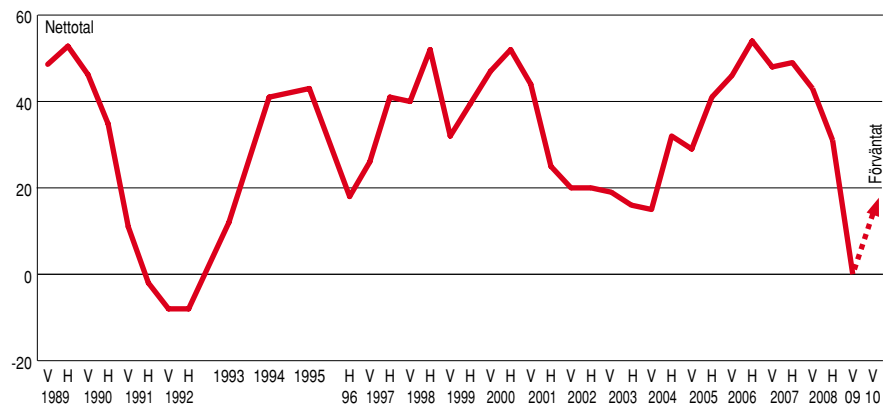
varuhandel. De mest optimistiska bedömningarna om läget våren 2010 görs bland tjänsteföretagen och de som bedriver någon form av exportverksamhet. Företag som har de svenska hushållen som slutkund, räknar också med en konjunkturförstärkning. Riskerna för en sämre utveckling kan inte uteslutas när den svenska arbetsmarknaden försvagas i snabb takt.

Fallet i ordergången förväntas avta

Orderingången för de svenska småföretagen, som toppade under 2006/2007, fortsätter att peka nedåt. I samband med att den globala finanskrisen eskalerade i höstas har effekterna på den reala ekonomin satt allt tydligare avtryck i de mindre företagens orderböcker. Nettotalet för beställningar föll från 30 i höstas till 0 i vårens mätning. Andelen företag som uppvisar ökade beställningar har fallit från 45 % i höstas till 31 % samtidigt som fler företag redovisar en krympande orderingång (31 % av företagen). Det är de varuproducerande branscherna som drabbats hårdast av den vikande efterfrågan. Nettotalet för antalet beställningar föll här till minus 1 från 16 i höstas.

Småföretagen är dock försiktigt optimistiska inför de närmaste tolv månaderna och förutser att nedgången i antalet beställningar kommer att bromsas upp. Delindexet för orderingången stiger till 12, vilket alltså får betraktas som en svag siffra. Merparten av

Diagram 3: Beställningar, samtliga företag

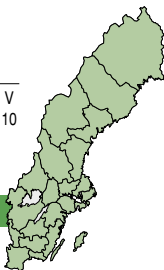
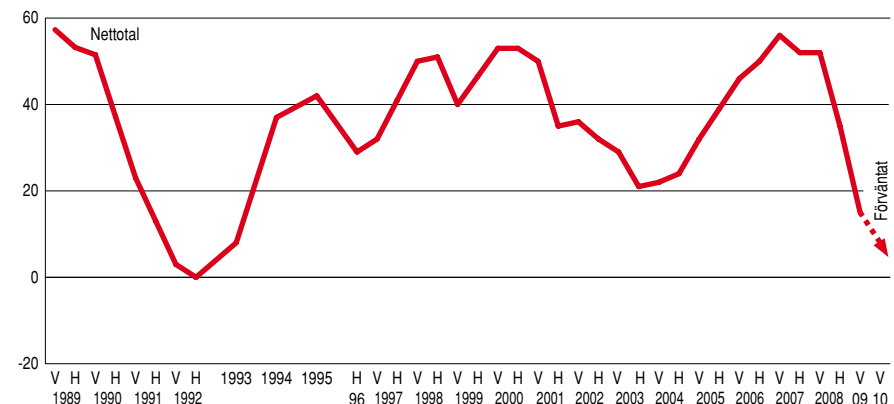

småföretagarna (58 %) räknar med en oförändrad eller minskad orderingång om ett år. Att 10 % av företagen är tveksamma om vart orderingången är på väg är ytterligare ett bevis på det osäkra konjunkturläget. En jämfört med i höstas oförändrad andel (31 %) tror att orderingången är högre om ett år, vilket tyder på att företagarna räknar med en fortsatt dämpad marknadstillväxt samtidigt som konkurrensen hårdnar. De mest optimistiska bedömningarna om det framtida orderläget är företag som har sin huvudsakliga försäljning till svenska hushåll. Här anger närmare 40 % av företagen att antalet beställningar kommer att stiga jämfört med 32 % för riket som helhet. Men detta skall ses i ljuset av att det är en förväntad uppgång från låga nivåer. En fortsatt försvagad svensk arbetsmarknad och en kraftigt ökad arbetslöshet kan dock äventyra företagens planer. Småföretag med försäljning till andra företag i Sverige och till offentlig sektor är däremot betydligt mindre optimistiska, även om också de förutspår en viss förbättring det kommande året.

Kraftigt försvagad omsättningstillväxt

Det försämrade orderläget både på export- och hemmamarknaden bidrog till att småföretagens omsättningstillväxt avtog kraftigt. Nettotalet för omsättningen föll till 15 från 35 i höstas. Andelen företag, som uppvisar en ökad omsättning, sjönk till 43 % jämfört med 52 % i höstbarometern. Samtidigt är det fler som anser att

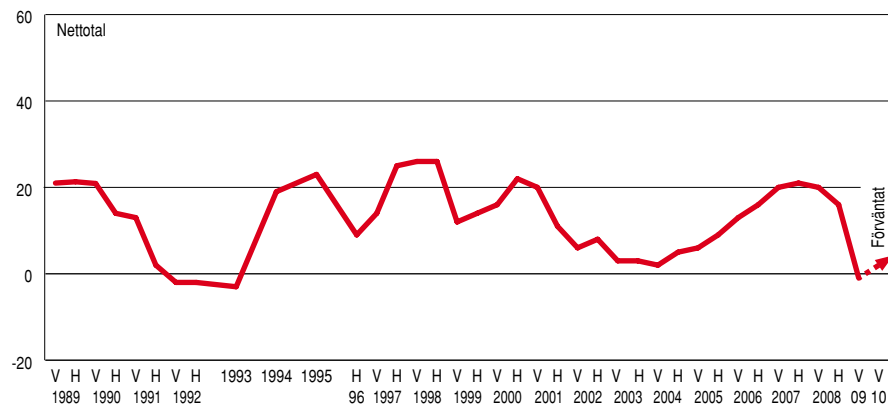
Diagram 4: Omsättning, samtliga företag

omsättningsvolymen har minskat de senaste 12 månaderna, med en ökning från 20 % till 27 %. Den svagaste omsättningsutvecklingen sker i företag som i huvudsak riktar sig mot svenska hushåll (netttotal 7) där bland annat varuförmedlande företag ingår. Den största förändringen från i höstas svarar dock exportföretagen för och de som har sin försäljning mot företag i Sverige. Här har det försämrade efterfrågeläget bidragit till att mindre än hälften av företagen redovisar en ökad omsättning jämfört med 55–60 % i höstmätningen.

Småföretagen räknar inte med någon förbättring i omsättningen det närmaste året. Nettotalet bedöms sjunka till 9, en nivå som inte noterats sedan lågkonjunkturen i början av 1990-talet. Drygt vart fjärde företag räknar med att omsättningen kommer att försämrans om 12 månader jämfört med 35 % som förutser en ökning. Den förväntade stabiliseringen i småföretagens ordergång är således inte tillräcklig för att höja den totala omsättningen och därmed vända den nedåtgående trenden. En bidragande faktor kan vara att det tar tid innan en förbättring i företagens orderböcker leder till en högre omsättningstillväxt. Företag med försäljning till andra bolag i Sverige har den mest pessimistiska bedömningen, där mer än vart tredje företag räknar med en krympande omsättning. Detta står i skarp kontrast till exportföretagen där det finns en majoritet av företag som förutser en ökad omsättning. Företag med försäljning mot svenska hushåll räknar också med en större uppgång än övrigt nä-

Diagram 5: Sysselsättning, samtliga företag

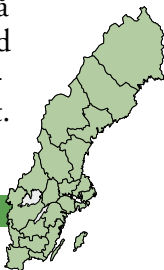
ringsliv. Detta får betraktas som en optimistisk prognos, inte minst när hushållens ekonomiska ställning äventyras av en snabbt stigande arbetslöshet.

Kronförsvagningen har hittills inte haft någon effekt alls på verksamheten, anser drygt 50 % av småföretagen. Hos de företag som bedömer att krondeprecieringen har haft en inverkan, anser 37 % att det missgynnat företagets verksamhet. Ofta har det lett till stigande inköpskostnader, medan effekterna på företagets försäljning varit relativt blygsam. Även i exportföretagen är det färre än hälften (45 %) som anser att kronförsvagningen har haft en positiv effekt på företaget.

Småföretagen minskar antalet anställda

För första gången sedan 1993 faller sysselsättningen bland landets småföretag. Nettotalet för antalet anställda föll till minus 2 jämfört med plus 17 i höstbarometern. Det är en påtaglig omsvängning på arbetsmarknaden. Konjunkturedgången har nu blivit så kraftig och långvarig att även småföretagen tvingas anpassa personalstyrkan till den lägre produktionen. Nästan en tredjedel av företagen (28 %) har färre anställda jämfört med för ett år sedan. I höstas var motsvarande andel 13 %. Det är i synnerhet inom industrin och i handelsföretagen som företagen dragit ned på personalstyrkan. Privata tjänsteföretag fortsätter dock att nyanställa, om än i en avtagande takt. Här stannade nettotalet på 13.

Svagare orderläge och en avtagande omsättningsutveckling bidrar till att småföretagen kommer att vara försiktiga med nyanställningar under det närmaste året. Nettotalet för sysselsättningen förutses stiga till blygsamma 2, vilket innebär att skillnaden mellan de företag som redovisar nyanställningar respektive personalnedskärningar är liten. Positivt är att flertalet småföretag, två av tre företag, räknar med att kunna bibehålla personalstyrkan. Riskerna ligger dock på nedåtsidan, inte minst om konjunkturedgången fördjupas och lönsamheten försämrats ytterligare. Återigen är det företagen inom de sysselsättningsintensiva tjänstebranscherna som har de mest optimistiska anställningsplanerna. Nyanställningsbehovet bedöms också vara högre i de företag som har exportverksamhet. I småföretag med slutkunder på den svenska marknaden är det vanligare att personalstyrkan kommer att krympa eller vara oförändrad det närmaste året.

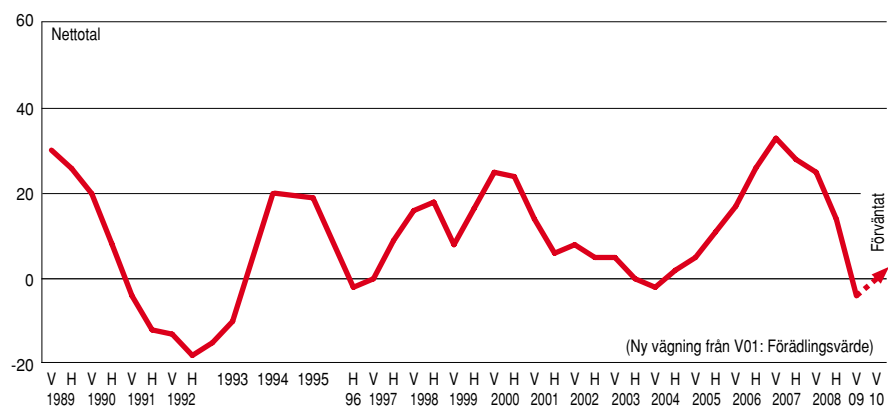

Lönsamheten försämras i snabb takt

Den finansiella situationen för landets småföretag har försämrats och allt fler är nu mindre nöjda med lönsamhetsutvecklingen. Nettotalet för lönsamheten föll till minus 7 i vårens barometer jämfört med 12 i höstas. Det är första gången sedan 1993 som nettotalet är negativt. En tredjedel av företagen anser att lönsamheten är sämre än för ett år sedan, jämfört med 27 % som redovisar en förbättrad lönsamhet. Även om de ekonomiska förutsättningarna har försämrats sedan i höstas, är lönsamhetsproblemen ännu inte lika alarmerande som i början av 1990-talet då småföretagens bedömning om lönsamheten var väsentligt mer negativ. Nettotalet för lönsamheten pendlade då kring minus 15. Lönsamhetsförsämringen har hittills varit tydligast bland de företag som har sin huvudsakliga försäljning mot svenska hushåll, inte minst detaljhandelsföretagen. Inom industrin är det elektronikföretagen som påverkats särskilt hårt av det försämrade konjunkturläget.

Småföretagen har i allmänhet låga förväntningar om den framtida lönsamhetsutvecklingen. Nästan 30 % av landets småföretagare räknar med en fortsatt minskad lönsamhet det kommande året, samtidigt som andelen som räknar med en lönsamhetsförbättring är i stort sett oförändrad (27 %). Sammantaget innebär det att nettotalet hamnar kring 0-strecket. De mest pessimistiska bedömningarna görs av varuförmedlande företag och företag verksamma inom varu-

Diagram 6: Lönsamhet, samtliga företag

produktion. I tjänsteföretagen förväntas en viss förbättring (netttotal 14) efter en period med vikande lönsamhet. Sammanfattningsvis kommer de svenska småföretagen att stå inför en period med svag lönsamhetsutveckling. Behovet av rationaliseringar och effektiviseringar kommer därför att genomsyra småföretagskonjunkturen den närmaste framtiden.

Förutom en svag efterfrågan pressas småföretagens lönsamhet av en hårdnande priskonkurrens. För ett år sedan var det drygt hälften av landets mindre företag som räknade med att höja sina försäljningspriser de närmaste tolv månaderna. Denna andel krympte till 39 % i höstas och i vårbarometern är det 30 % som planerar att höja priserna. Priskonkurrensen förefaller vara störst för företag som har sin verksamhet gentemot andra företag i Sverige och för de med exportinriktning. Här planerar omkring en femtedel av företagen prishöjningar, vilket i stort är samma andel som förutser prissänkningar. För den grupp av företag som har de svenska hushållen eller den offentliga sektorn som största kund finns det en klar överrepresentation som prognostiserar stigande försäljningspriser.

Aktiva insatser görs för att möta lågkonjunkturen

Den djupa lågkonjunkturen med risk för att återhämtningen dröjer innebär ökade utmaningar för landets småföretag. I vårens barometer fick småföretagen ange vilka åtgärder som planeras för att möta den svaga efterfrågan. Eftersom fler svarsalternativ är möjliga blir de summerade procenttalen större än 100.

En majoritet av landets mindre företag, 52 %, planerar ytterligare kostnadsbesparingar, vilket bland annat kan innefatta färre anställda. Det näst vanligaste svaret för att möta den svaga efterfrågan är satsningar på nya varor och tjänster, som utgjorde 35 % av samtliga svar. Mer än en tredjedel av småföretagen planerar således offensiva satsningar för att parera nedgången, vilket är en positiv signal. Detta är särskilt utmärkande inom elektronikindustrin, där två av tre företag planerar att investera i nya produkter. Detta är en bransch som kännetecknas av en snabb teknisk utveckling. Även handelsföretagen är aktiva här och nästan vartannat företag planerar att vidareutveckla sin produktflora.

En sjiattdel (16 %) av småföretagen planerar sänkta försäljningspriser när efterfrågan försvagas. Denna strategi är mest förekommande inom detalj- och byggindustrin, där vart fjärde företag räknar med att sänka priserna på sina varor och tjänster. Gruppen företag, som svarar att de inte har vidtagit eller planerar några åtgärder när efterfrågan försvagas, uppgick till 14 % av samtliga svar. Det betyder att merparten av småföretagen planerar någon form av insatser för att möta den svaga efterfrågan. Andelen företag som planerar produktionsnedläggning eller produktionsutflyttning utgör 7 % av svaren, en siffra som bör ge anledning till oro.

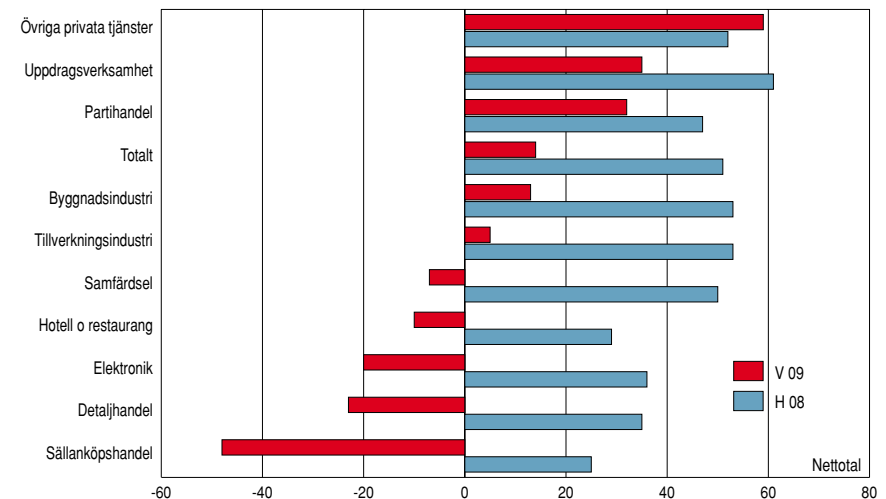
Konjunkturläget i olika delbranscher

Lågkonjunkturen fördjupas för handelsföretagen

Konjunkturindikatorn (beställningar ingår ej) för varuförmedlande företag föll till minus 2 i vårens barometer från 40 i höstas. En minskad privat konsumtion och ett ökat hushållssparande slår allt hårdare på företagets omsättning. Det har lett till att fler småföretagare anger en lägre omsättning under den gångna tolv månadersperioden. Nettotalet för omsättningen har sjunkit till 4, vilket är den lägsta nivån sedan 1992. De försämrade marknadsförutsättningarna har inneburit att företagen tvingas minska antalet anställda och i vårbarometern föll nettotalet för sysselsättningen till minus 6. Någon ljusning i sikte räknar landets varuförmedlande företag inte med. Den nedåtgående trenden förväntas fortsätta och konjunkturindikatorn förutses sjunka till -5 om ett år. Nedgången drivs av en vikande omsättningsutveckling samtidigt som fler personalnedskärningar planeras.

Samtliga delbranscher i den varuförmedlande sektorn har påverkats negativt av den kraftiga konjunkturedgången i svensk ekonomi. Det svagaste konjunkturläget återfinns bland företag verksamma inom sällanköps- och detaljhandeln där konjunkturindikatorn föll till minus 48 respektive minus 23. Nedgången i konjunkturen har bidragit till en påtagligt försämrad lönsamhetsutveckling för de varuförmedlande företagen, inte minst i handelssektorn där mer än 40 % anser att den har minskat under de gångna tolv månaderna. Bland dessa handelsföretag har också mer än vart fjärde företag ge-

Diagram 7: Konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

nomfört personalnedskärningar. Konjunkturedgången har hittills inte varit lika påtaglig inom partihandeln. Den samlade konjunkturindikatorn hamnade på 32, vilket till och med är en högre nivå än vad övriga näringslivet visar.

Framtidsförväntningarna är överlag lågt ställda. Mest pessimistiska är företagen inom samfärdsel både avseende omsättning och sysselsättning. En lättare uppgång förutses däremot bland hushållsnära handelsföretag. Det skall dock ses i ljuset av den senaste tidens kraftiga konjunkturfäll. Den snabbt stigande arbetslösheten i svensk ekonomi kan emellertid försämlra handelsföretagens tillväxtpöjligheter. Partihandeln, som hittills har klarat konjunkturedgången relativt väl, räknar med en väsentligt svagare utveckling under det närmaste året varför branschens konjunkturindikator sjunker till 6 om ett år.

Nedgång inom industrin men förväntningar finns om en vändning

Konjunkturedgången för den varuproducerande sektorn har fördjupats, vilket företagen till viss del signalerade i fjolårets höstbarometern.

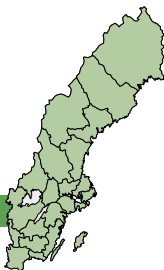
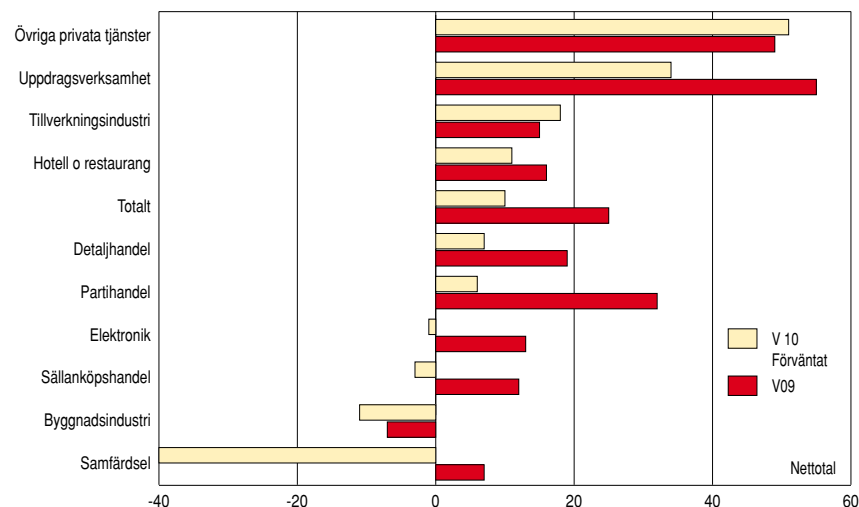

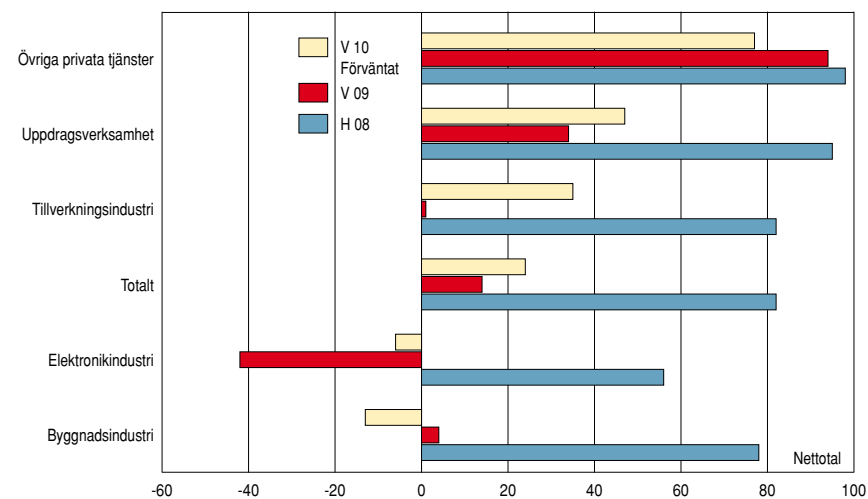
Diagram 8: Det förväntade konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

I diagram 7 och 8 redovisas konjunkturindikatorn för branscherna utan delkomponenten beställningar (då denna inte redovisas för varuförmedlande företag). I diagram 9 presenteras den fullständiga indikatorn, dvs inklusive beställningskomponenten för de varu- och tjänstproducerande företagen. Det kan påverka rangordningen mellan branscherna.

meter. Den samlade konjunkturindikatorn föll till låga 2 i vårens barometer jämfört med 80 i höstundersökningen (beställningar ingår). Det svaga efterfrågeläget både inom och utanför Sveriges gränser bidrog till att nettotalet för beställningar sjönk till minus 6 från 27 i höstas, och svarar därmed för den största nedgången i konjunkturindikatorn. Den långvariga perioden med ökad sysselsättning inom den varuproducerande sektorn har brutits och nettotalet för antalet anställda hamnade på minus 9, vilket är en nedgång med 21 indexenheter från i höstas. Den svagaste konjunkturen återfinns inom elektronikindustrin där konjunkturindikatorn föll till minus 20, driven av en kraftig nedgång i orderingen. Detta är också en bransch som är känslig för svängningar i den globala efterfrågan, vilket torde ha påverkat branschen mer än vad företagarna kunde förutse i höstas. Den hemmamarknadsberoende byggindustrin har

Diagram 9: Konjunkturläget när beställningskomponenten har lagts till (varuproducerande och tjänstproducerande företag)

påverkats negativt av den vikande byggkonjunkturen varför konjunkturindikatorn för denna delbransch sjönk till 4 jämfört med 78 i höstbarometern.

De varuproducerande småföretagen förutser inte någon påtaglig förstärkning i konjunkturen. Trots att den samlade konjunkturindikatorn stiger från 2 till 15 är det ett värde som innebär fortsatt låg aktivitet. Andelen företag som förutser en ökad ordergång, omsättning och sysselsättning de närmaste 12 månaderna är i stort desamma som under den gångna tolv månadersperioden. Detta visar också på att småföretagarna inte har skruvat upp sina tillväxtförväntningar för det närmaste året. Istället är det färre företagare som räknar med att nedgången fortsätter. Branschvisa skillnader finns dock. Tillverkningsföretagen, exklusive elektronikföretagen, har de mest expansiva planerna där nettotalet förväntas stiga till drygt 35 men är långt ifrån de nivåer som rådde i höstas då konjunkturindikatorn låg över 80-strecket. Elektronikindustrin bedömer att konjunkturfallet kommer att bromsas upp även om indikatorn hamnar på minussidan. Byggföretagen är mer pessimistiska och räknar med att indikatorn för den samlade konjunkturen faller till minus 15 om ett år.

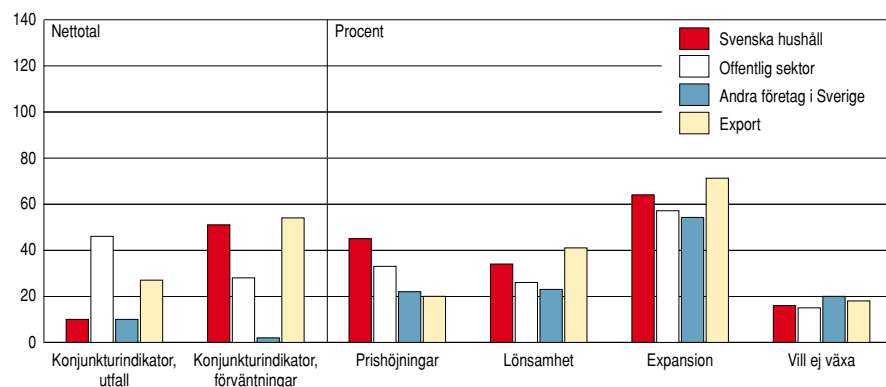

Fortsatt tillväxt i tjänsteföretagen

Konjunkturläget bland tjänsteföretagen fortsätter att försvagas om än inte i samma takt som i industrin och i handelssektorn. I vårens barometer sjönk konjunkturindikatorn för tjänsteproducerande företag till 46 jämfört med 96 i höstbarometern. Nedgången drivs framför allt av en svagare ökning i antalet nya order när efterfrågan på tjänster avtar. Detta var särskilt tydligt inom den uppdragsverksamma delen av tjänstesektorn där konjunkturindikatorn föll till 37 från 95 i höstas. Det försämrade orderläget har emellertid inte hindrat tjänsteproducerande företag från att nyanställa. Mer än vart fjärde företag har ökat personalstyrkan under den senaste tolv månadersperioden, medan endast vart tionde företag dragit ned på antalet anställda.

Tjänsteföretagen har en mer optimistisk syn på den framtida konjunkturutvecklingen än i övriga delar av näringslivet. Konjunkturindikatorn förutses stiga till 53 om ett år och hamnar därmed på en väsentligt högre nivå jämfört med den totala småföretagspopulationen. Det innebär att konjunkturbedgången bland landets mindre tjänsteproducerande företag skulle bli väsentligt mildare jämfört lågkonjunkturåren i början av 1990-talet. De mest optimistiska bedömningarna görs av företag verksamma inom övriga privata tjäns-

Diagram 10: Konjunkturläget i småföretagen utifrån deras slutkunder

Konjunkturindikator – summan av nettototalen för sysselsättning, beställningar och omsättning. För de övriga gäller andelen som ser möjligheter till prishöjningar, som förutses högre lönsamhet, som förutses expansion samt andel företag som uppger att de ej vill växa som största tillväxthinder.

ter, trots att den förväntade konjunkturindikatorn beräknas sjunka till 78 jämfört med 95 under den senaste tolv månadersperioden. I den andra delbranschen, uppdragsverksamhet, väntas indikatorn stiga till 52. Risken finns dock att den pågående konjunkturbedgången i svensk ekonomi kan påverka tjänsteföretagen hårdare än vad småföretagarna förutspår i vårens barometer.

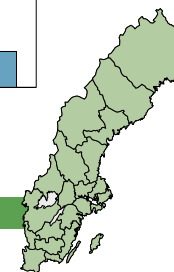
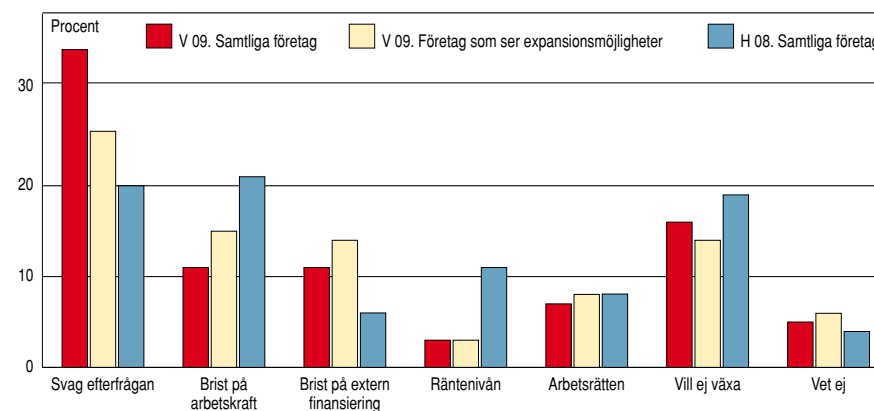
Tillväxthinder

Svag efterfrågan är det största tillväxthindret

En majoritet av landets småföretag, 59 %, anser att det finns goda utsikter att expandera. Det är i stort sett samma andel som i höstas (61 %) trots att de kortsiktiga tillväxtutsikterna påtagligt försämrats sedan dess. De största expansionsutsikterna finns hos exportinriktade företag där en andel på drygt 70 % ser goda tillväxtmöjligheter. Även tjänsteföretagen såsom uppdragsverksamhet och övriga privata tjänsteföretag ser goda möjligheter att expandera, omkring 70 % av företagen.

En svag efterfrågan upplevs numera som det enskilt största tillväxthindret bland landets småföretagare, en andel på drygt 30 % av företagen jämfört med 20 % i höstas. Detta framträder särskilt tydligt inom detaljhandel- och industrisektorn där närmare 40 % bedömer att den svaga efterfrågan begränsar företagens expansionsmög-

Diagram 11: De viktigaste tillväxthindren för en ökad expansion

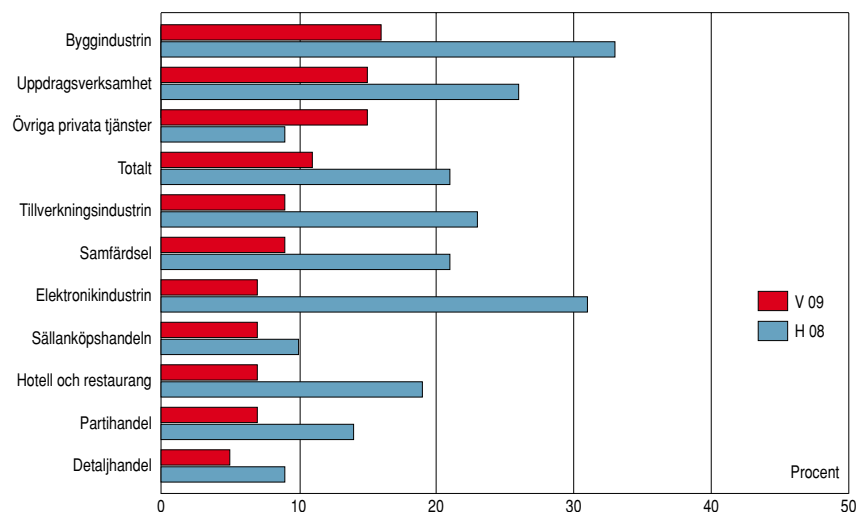

ligheter. Exportföretagen är en annan grupp av företag som påverkas hårdare relativt andra näringslivsbranscher (43 % av företagen) när de globala tillväxtutsikterna försämras.

Det näst största tillväxthindret för ytterligare expansion är att företagen inte själva vill växa. En andel på 16 % anger detta som skäl, vilket är en nedgång jämfört med i höstas. Det är framför allt de mindre småföretagen, färre än 5 anställda, som är mindre benägna att expandera. Generationsskiften, krångel med regelverk och administrativ börda som växer med antalet anställda kan vara några förklaringar.

Svårigheter att rekrytera lämplig arbetskraft har på kort tid blivit ett mindre tillväxthinder för landets småföretag. I höstas uppgav 21 % av företagen brist på arbetskraft. Denna andel har nu fallit till 11 % i vårens Småföretagsbarometer. De lägsta bristtalen finns inom detaljhandel, elektronik och tillverkningsföretagen. Byggindustrin fortsätter dock att tillhöra den bransch där det alltså finns vissa svårigheter att hitta lämplig arbetskraft följt av uppdragsverksamhet och övriga privata tjänster.

Diagram 12: Småföretagens arbetskraftsbrist

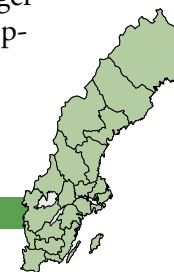
Bristen på extern finansiering upplevs som ett större hinder för tillväxt i vårens undersökning jämfört med i höstas. Andelen har vuxit från 6 % av landets samtliga småföretag till 11 %. Det är framför allt i de expansiva företagen som bristande extern finansiering är mer vanligt förekommande. Här anser 14 % av företagen att detta är det största hindret för ytterligare expansion.

Knappt vart tionde företag (7 %) svarar att arbetsrätten är det enskilt största tillväxthindret, vilket är en i stort sett oförändrad andel jämfört med höstbarometern. Genomförda och planerade personalminskningar och därmed tillhörande arbetsrättsliga regler har inte påverkat småföretagens expansionsmöjligheter i någon större utsträckning. Det svaga efterfrågeläget kan vara en bidragande faktor till att de arbetsrättsliga reglerna upplevs som ett mindre bekymmer för en framtida expansion.

Räntenivån anses som ett mindre tillväxthinder än vad företagarna uppgav i höstas, en nedgång från 11 % till 3 %. Sedan i höstas har ränteläget blivit väsentligt lägre i spåren av den globala konjunkturbedgången och Riksbankens räntesänkningar.

Vart femte företag har haft tillfälliga likviditetsproblem

Den globala konjunkturbedgången och en världsomspännande finanskris har inneburit påtagliga finansiella påfrestningar för näringslivets företag. I Småföretagsbarometern har en fråga ställts huruvida småföretagen med upp till 50 anställda haft tillfälliga likviditetsproblem under det senaste halvåret. Drygt vart femte företag anser att de har haft detta. De branschvisa skillnaderna är relativt små och gäller oavsett om det är ett litet eller ett större småföretag. Den främsta anledningen till att småföretaget hamnar i en sådan situation är en kraftigt minskad efterfrågan på det enskilda företagens varor eller tjänster. Det svarar närmare 30 % av företagen. Den nästa vanliga anledningen är sena betalningar från kunder, vilket 25 % av de mindre företagen anger. Att likviditetsproblemen skulle uppstå på grund av svårigheter att få bankkrediter eller externt kapital anger 9 % respektive 5 % av företagen. De finansiella restriktionerna upplevs som ett något större problem i tillverkningsindustrin (19 %) jämfört med tjänsteföretagen (11 %).

Små förändringar i företagsklimatet

Utifrån en tiogradig skala, där 1 är mycket svagt och 10 är mycket starkt, får småföretagen bedöma det aktuella företagsklimatet. Vårbarometern visar att företagen har i stort sett samma syn som i höstas. I genomsnitt blev betyget 5,4 en mindre nedjustering från 5,5 i höstbarometern. Andelen företag som anger ett betyg högre än 5 var 46 % i vårens undersökning jämfört med 44 % i höstas. För ett år sedan var medelbetyget på företagsklimatet 6,3, och två av tre företag satte ett betyg som var högre än 5.

Diagram 13: Sammanfattande betyg för företagsklimatet.
(Betygsskala 1–10, där 1 är mycket svagt och 10 är mycket starkt)

